HISTORIE

VAN HET

HUIS VAN YSSELSTEIN.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

HISTORIE

VAN HET

HUIS VAN YSSELSTEIN.

§. 1.

In de hier boven geplaatste Historie der Heeren van Amstel hebben wij reeds aangetoond, dat Heer ARNOLD *van Amstel* een broeder van Heer GYSBRECHT was, en daarbij zijne afstamming, zoo veel mogelijk, bewezen. Nu staat ons verder zijne lotgevallen te onderzoeken, en hem als hoofd van 't geslacht van Ysselstein te doen kennen. Het eerste gewag dat van hem gemaakt wordt is op 't jaar 1267, dat hij, reeds Ridder zijnde van het Domkapittel, de goederen te Achtersloot in pacht nam; zijne twee broeders, WILLEM, Proost van S. Jan, en Heer GYSBRECHT waren daarbij zijne borgen, en zegelden met hem. Het zegel dat hij toen en vervolgens gebruikte, zijnde een balk en een S. Andries-kruis daar boven, is hier achter uitgegeven No. 4. Deze pacht werd in 1275 hernieuwd, en hij maakte tevens een verdrag met het Kapittel, over eene waterleiding, mede onder den borgtogt

zijner broederen (1). In 1273 zegelde hij met DIRK *van de Velde*, en hij was borge van HUBERT *Schepk van Bosinchem* (2). Ook zegelde hij met JAN, Bisschop van Utrecht, in 1277. Hij kocht in 1278 van de Abdij van Oostbroek, goederen in 't Geyn gelegen. Met zijn' broeder GYSBRECHT zegelde hij in dat zelfde jaar, de verzoening tusschen den Bisschop en de stad Utrecht (3). Genoemd wordende Heer van Ysselstein, nam hij dingsdag voor Allerheilligen-dag, 7. November 1279, gedurende vijf jaren in pacht van 't Kapittel van S. Marie', de tienden onder Ysselstein, om honderd vier en vijftig ponden 's jaars. Deze pacht werd vrijdag na S. Victordag, 12. October 1285, voor zestien jaren niet alleen verlengd, maar merkelijk vergroot met het dagelijks gericht en de visscherij; ook werden de pachtpenningen tot honderd vijf en tachtig ponden en vijf Zalmen verhoogd (4). De dagteekening van den eersten dier twee brieven, te weten van den 7. November 1279, is eene bevestiging voor ons gevoelen, bij de Heeren van Amstel geüit, dat het innemen van Vredeland en de gevangenis der Heeren van Amstel, niet vroeger dan 1280 kan gesteld worden, dewijl ARNOLD op dien dag nog zijne vrijheid genoot. Waarschijnlijk kunnen

(1) *Arch. van den Dom, Lade* 41.
(2) *S. Marie Lib. Pil. p.* 94. MATTH. *M. S. No.* 10.
(3) MATTH. *M. S. Arch. der stad Utrecht.*
(4) *S. Marie Lib. Pil. p.* 307, 308.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nen ook op dat jaar van 1280 gebragt worden, de twee brieven die ARNOLD *van Tsselstein* aan de Prelaten van 't Sticht schreef, dat hij, uit hoofde der vijandelijkheden van den Bisschop, de leenen die hij van 't Sticht hield, opzegde. Hij was voor zijn' broeder bevelhebber van Vredeland, maar werd gedwongen dat slot aan den Graaf van Holland optegeven: toen is hij met zijne broeders naar Zeeland in hechtenis gevoerd, en aldaar gebleven tot dat hij het vernederend verdrag van 1285, mede moest ingaan. In 1287 was hij een der borgen van HERMAN *van Woerden*, en op dat zelfde jaar, genoemd wordende ARNOLD *van Amstel*, Ridder, Richter van Eyteren, *Judex in Eyteren*, was hij tegenwoordig bij een opdragt die NICOLAS, gezegd *Weldige*, deed (5). Hij wordt met zijn' zoon GYSBRECHT en met zijne bloedverwanten genoemd in eenen brief van 1290, waarvan wij reeds gebruik gemaakt hebben (6). In 1291 was hij reeds overleden, als men bij zijnen zoon zien zal, dus Vondel andermaal een *anacronismus*, in zijn Tooneelstuk van Gysbrecht van Amstel, begaat.

Hem wordt het bouwen van het slot te Eyteren aan den Ysel, doorgaans Ysselstein genoemd, toegeschreven. Zijne vrouw droeg den naam van JOHANNA, zonder dat men weet uit welk huis zij

(5) *Arch. van den Dom*, *Lade* 41.
(6) *Bijlage achter Amstel No.* 3.

zij gesproten zij. Zij, weduwe zijnde, ontving van Graaf JAN, den 9. Februarij 1300, de bevestiging van den lijftogt, die haar man, Heer ARNOLD, aan haar gemaakt had, van de goederen van 't Geyn en Replicherweerde, en van landerijen te Polsbroek, te Benskoop en te Hoenkoop, maar beloofde daartegen, dat alle die goederen na haar' dood aan den Graaf zullen komen (7). Dit waren goederen van 't huis van Amstel, die toen in beslag waren genomen. Wij zullen zien dat haar zoon die wederom aan zich gebragt heeft.

§. 2.

Twee zoons zijn uit dit huwelijk gesproten, GYSBRECHT, die volgt, en ARNOUD *van Benskoop;* deze wordt door Simon van Leeuwen verkeerd een bastaard van Heer GYSBRECHT gesteld; hij was buiten twijfel een zoon van Heer ARNOLD, als uit een' brief van 1293 blijkt, want toen zegelde hij met HERBEREN *van Haestrecht*, en wordt daarbij genoemd, ARNOLD *van Benscoep*, Haren ARNOUDS *sone van Amestelle* (8). In de Jaarboeken wordt hij opgegeven als een der schuldigsten aan den moord van Graaf FLORIS, en deswegens schijnt de haat groot tegen hem geweest te zijn. Door toedoen van LOEF, *Broeder te Cleve*, werd

(7) MIERIS II. 7.
(8) *Ibid.* I. 553.

werd hij bij 't innemen van 't slot Cronenburg gered, en in zekerheid naar Kervenheim, in 't land van Cleve, gebragt. Zijne goederen werden verbeurd verklaard, en Benskoop kwam eerst aan de vrouw van WOLPHERT *van Borselen*, en naderhand in 1300 aan GUY *van Henegouwen*, Bisschop van Utrecht: niettemin is die Heerlijkheid later wederom in handen der Heeren van Ysselstein gekomen. Benskoop was met Heer JAN *van Renesse* te Utrecht, en deelde in zijn ongelukkig lot, bij het verdrinken in de Leck. Sommigen stellen dat het geslacht van Snellenburg van dezen ARNOUT zoude afstammen. Het wapen en verscheidene handelingen toonen wel eenige betrekking tot het geslacht van Ysselstein, nogtans zouden wij dit, immers uit echte geboorte, niet durven aannemen. Wij bezitten eene geslachtlijst van Snellenburg, beginnende met voornoemden ARNOLD en eindigende met MARGRIET, die getrouwd was met JOHAN *van der Vecht*. Zij stierf in 1587. Men kan daarbij aanmerken, dat ARNOUD *van Snellenburg*, die veronderfteld wordt zoon van ARNOLD *van Benskoop* geweest te zijn, in 1320 borge van den Heer van Ysselstein was; dat zijn zoon WILLEM in 1352 met goed te Benskoop beleend werd bij opdragt van GERRIT *van Benskoop*; maar wie was deze GERRIT? Vervolgens is dit geslacht aanhoudend in de stads Regering van Utrecht geweest, en WILLEM *van Snellenburg* werd in 1536 boven de gewone

wone Ridderſchap beſchreven, om Keizer Karel te ontvangen. Het wapen dat zij voerden, was goud met een zwarten balk, en een dwarsbalk geruit van rood en wit daar boven, alzoo het halve kruis van Amſtel, 't welk eerder bastaardij als jonger zoon beteekent. In de onzekerheid van den waren afkomst van Snellenburg, vinden wij onnoodig, ons langer daarbij op te houden, en de geſlachttafel uit te geven.

§. 3.

Alvorens tot GYSBRECHT, *Heer Arnolds zoon*, overtegaan, moeten wij bekennen ons geen bezef te kunnen maken, wie is GYSBRECHT *van Ysſelſtein*, Ridder, die tusſchen de Raden van Graaf FLORIS in 1283 voorkomt (9)? Onze GYSBRECHT was toen nog veel te jong, en verſcheiden jaren later wordt hij nog als Knaap gemeld. De drie broeders van Amſtel zaten toen in Zeeland gevangen, dus is het niet te denken, dat iemand van hunne naaste bloedverwanten in 's Graven Raad zou zitten. Voor 't overige is die Heer GYSBRECHT volkomen onbekend; weshalve wij niet anders beſluiten kunnen, dan een van beiden: of de naam is verkeerd afgeſchreven, of Graaf FLORIS heeft Ysſelſtein, na de gevangenneming van ARNOLD, aan iemand anders gegeven; 't welk naderhand te niete gedaan is.

GYS-

(9) MIERIS I. 432.

GYSBRECHT gebruikte nog geen zegel, toen hij in 1290 met zijn' vader en zijn' oom GYSBRECHT borge van den Proost van S. Jan was (10); maar na zijns vaders dood, en genoemd wordende GISELBERTUS *ſenior filius quondam Arnoldi de Ameſtelle Militis*, bevestigde hij den brief te voren door zijn' Vader gegeven, over de ſchouw van eene watering te Achterſloot: het zegel, dat nog aan den brief hangt, en uit een enkel ſchild beſtaat, vertoont niet het wapen van Ysſelſtein, te weten eenen balk, waar het volle wapen van Amſtel met de vier balken, en het kruis daar boven (11). De eerſte der Knapen ſtaande, verbond hij zich den 25. October 1294, nevens verſcheidene Stichtſche Edelen, aan den Graaf van Holland, om hem tegen een ieder, uitgenomen tegen den Bisſchop, te dienen (12). Zeer waarſchijnlijk is hij in de zamenzwering der Edelen getreden, maar hij nam geen dadelijk deel aan den moord van Graaf FLORIS; zelfs vervoegde hij zich, met den Heer van Zuilen en de Gemeente der Hollandſche ſteden, in het beleg van 't ſlot Cronenburg, alwaar de ſchuldigen, en onder anderen zijn broeder ARNOUD *van Benskoop*, gevlugt waren; hij zal zeker pogingen aangewend hebben, den Graaf van Cleve te beweren den-

(10) *Bijlagen No.* 3.
(11) *Arch. van den Dom, Lade* 41.
(12) MIERIS I. 561.

denzelven te redden, en mogelijk was zijn oogmerk, alleen eene uiterlijke vertooning te maken: ten minste men vindt alom zweemsels, dat hij niet alleen verdacht gehouden, maar zelfs openlijk beschuldigd werd, door raadgeving, tot 's Graven dood mede gewerkt te hebben; hoewel zulks ook een voorwendsel kan zijn geweest om het geweld tegen hem gepleegd, te verbloemen. WOLPHERT *van Borselen*, die zich de voogdij over Graaf JAN aangematigd had, geraakte in 't jaar 1297 in onmin met den Bisschop van Utrecht, en toen eischte hij van den Heer van Ysselstein, hem zijn slot interuimen; deze weigerde zulks uit hoofde dat hij Maarschalk van 't Sticht was, en toen werd tot het beleg besloten. Al wat de krijgskonst dier tijden had kunnen uitvinden, werd in 't werk gesteld om 't slot te dwingen; de muren werden gebeukt door geweldig ware steenen, die de blijden uitwierpen; de Borchzaten, die zich op de transen vertoonden, werden, door de boogschutters van de Katten en Evenhoogen, welken men voor 't slot geplant had, geveld. GYSBRECHT zelf was niet op 't slot; doch zijn echtgenoote, Vrouw BERTA, of BERTRUDIS *van Heukelom*, stond de felste stormen door, zonder van opgeven te willen hooren. Het vangen van GYSBRECHT, die, door HUBERT *van Cuilenburg*, verrast was, benam haar den moed niet. Zij gaf voor, dat zij, buiten goedvinden van haren man, 't slot niet durfde opgeven. Omtrent

een

een jaar had dit beleg geduurd, toen de dappere Vrouw aanbood, 't slot te willen ruimen, mits men haar en den haren 't lijf en de vrijheid behouden liet. Doch zij kon dit slechts voor zich zelve en voor de helft der Borchzaten bedingen. Toen de poort geopend, en men, langs horden, want de brug was reeds vernield, over de graft in 't slot gekomen was, werden 'er niet meer dan zestien weerbare mannen binnen gevonden. Deze geringe bezetting werd naar Dordrecht gebragt, alwaar men hen, ten overstaan van den Baljuw van Zuidholland, loten deed om 't leven. Men had een' Hollandschen penning, gesloten in een rond bolletje, en een' Leuvenschen, in een ander van gelijke verw en gedaante. Die 't laatste bolletje trokken verbeurden 't lijf, en werden terstond onthalsd. De anderen behoorden, volgens 't verdrag, op vrije voeten gesteld te zijn, doch de Baljuw hield hen, tegen recht, gevangen. 't Slot te Ysselstein den Grave in handen gevallen zijnde, werd aan de Vrouw van WOLPHERD *van Borselen* geschonken (13), welke gifte echter na WOLPHERTS ombrengen vernietigd werd. Toen ontving GUY *van Henegouwen*, den 21. Meij 1300, van zijnen broeder Graaf JAN, alle de goederen in 't Sticht gelegen van GYSBRECHT *van Ysselstein*, en van alle de genen die

(13) *Vad. Hist.* III. *p.* 113.

die handdadig waren, bij rade of bij dade, of in 't veld, toen Graaf FLORIS gemoord werd (14).

§. 4.

Op welke wijze GYSBRECHT weder losgelaten zij, hebben wij niet gevonden, maar hij benuttigde de gelegenheid welke de voordeelen der Vlamingen en de komst van Graaf GUY in 't begin van 1304 hem aanbood, om wederom tot het bezit van zijn goed en van 't slot Ysselstein te geraken (15); en kort daarop, den 23. Junij, zich Heer van Ysselstein noemende, nam hij voor zich en voor zijne drie zonen, ARNOUD, OTTO en JAN, bij BERTE verwekt, in pacht voor twee jaren van 't Kapittel van S. Marie, om honderd zes en twintig ponden 's jaars, de dagelijksche gerichten van Ysselstein, van Merlo en van Mernedijk, met tienden en visscherijen (16). Wij hebben gezien dat die goederen door zijnen vader reeds in pacht waren bezeten. Die pachten zijn sedert meermalen vernieuwd, en de verschillen deswegens tusschen de Heeren van Ysselstein en de Kapittelen hebben tot het begin der zestiende eeuw, en mogelijk nog later, geduurd. GYSBRECHT moet zich kort daarna met

(14) MIERIS II. 11.
(15) STOKE *p.* 216.
(16) *S. Marie Lib. Pil. p.* 308. MIERIS II. *p.* 41.

met Graaf WILLEM, die zijn' vader JAN den II. opgevolgd was, verzoend hebben, en waarschijnlijk van hem den Ridderslag ontvangen, dewijl hij, met die waardigheid voor het eerst pronkende, den 11. Augustus 1305 in den Haag, op een dagvaart van Ridders en Knapen, Leenmannen van Holland, tegenwoordig was (17). Die verzoening schijnt in eene naauwe vriendschap en onbegrenst vertrouwen overgegaan te zijn, na dat GYSBRECHTS oudste zoon ARNOLD, met MARIA, bastaard-dochter van GUY *van Henegouwen*, Bisschop van Utrecht, getrouwd was. Dit huwelijk was buiten twijfel de voorwaarde, waarop hij de bezitting zijner goederen te rug ontving; ten minste den 7. Januarij 1308, werd hij ten regte leene door den Graaf van Holland verleid met het Huis te Ysselstein, met goederen te Geyn, Riepikerwaard, Benskoop, Polsbroek, Hoenkoop, Blokland, juist de meesten der genen die zijne moeder in togt bezat, en die na haren dood aan den Graaf moesten te rug vallen. Deze leenen zouden komen aan de kinderen van ARNOUD, bij MARIA, 's Graven nicht, verwekt, indien hij voor zijnen vader mogt komen te sterven; welke vergunning nader door den Graaf in 1330 is bevestigd (18). Dit huwelijk kan op dat oogenblik voordeelig aan GYSBRECHT toe-

ge-

(17) MIERIS II. 48.
(18) *Ibid.* II. 71, 497.

geſchenen hebben, maar de eer van zijne nakomelingen ſchijnt daardoor eenigzins bezwalkt te zijn geworden: ten minſten toen GERRIT *van Cuilenburg* met BERTA *van Egmond*, kleindochter van ARNOUD en MARIA, trouwde, was zijn broeder JOHAN, *Heer van Cuilenburg*, daarover zoo toornig, dat hij hem zoude ontërfd hebben, en zijn goed aan zijnen jongſten broeder PIETER gelaten; maar hij ſtierf te vroeg. De reden van zijn ongenoegen was, dat MARIA een bastaard zijnde, de Heeren van Cuilenburg daar af komen zouden. De Schrijver die dat meldt, voegt daarbij:

Danck hebben onſe Papen
Dat ſij Hertoch ende graven connen maken.

en zegt nog verder:

Dat gedwongen vierdeel ſenden die Heren van Culenborch weder te Hooff (19).

§. 5.

Verdere melding van Heer GYSBRECHT geſchied, dat hij, met toeſtemming van den Bisſchop, de Kerspel-kerk van Eyteren of Heteren naar Ysſelſtein, alwaar hij een ſlot gebouwd had en was gaan wonen, in 1310 verplaatst heeft, niettemin het recht van 't Kapittel van S. Marie tot de Kerkgifte er-

(19) *Orig. Cuilenb. p.* 621.

erkennende (20). In 1312 zegelde hij met Heer JAN *van Arkel*, Ridder (21). In 1313 en 1314 was hij met zijn' zoon, Heer ARNOLD, getuige van den Bisschop van Utrecht (22). Insgelijks in 1314 van GOOSWYN, *Heer van Gemen.* Hij werd nader door den Graaf, op verzoek van den Bisschop, met alle de leenen die zijn vader bezeten had, en zijn zoon na hem, verleid; hij wordt bij die gelegenheid in 1313, door den Graaf zijn *trouwe man en Ridder* genoemd; en dat zelfde jaar stond hij over een verdrag, tusschen den Graaf van Gelre en den Heer van Cuylenburg gesloten (23). Hij ontving in 1314 eene nadere gunst van den Graaf van Holland, die hem erfelijk met een Hert 's jaars uit het Haarlemsche bosch, beleende. In 1315 en vervolgens komt hij meermalen voor als Raad, zoo wel van den Graaf van Holland, als van den Bisschop van Utrecht. In 1315 en 1316 zegelde hij met EVERT *van Stoutenburg*, en gebruikte daarbij een Ruiter te paard, met het wapen van Ysselstein op Schild en Paerdendeken; derhalve had hij sedert 1291 zijns vaders wapen aangenomen, en het volle van Amstel verlaten: men vindt dat zelfde ze-

(20) *S. Marie Lib. Pil. p.* 79.

(21) KEMP *l. c. p.* 60.

(22) *Arch. van den Dom*, *Lade* 43 *en* 118.

(23) MIERIS II. 134, 142. VOET VAN OUDHEUSDEN *p.* 22.

zegel nog aan eenen brief van 1325, dien hij met HUBERT *van Bosinchem* bezegelde; maar in 1330 zegelde hij, nevens zijn' zoon, Heer ARNOLD, met den Bisschop van Utrecht, en op beider zegel in rood was, staat alleen een schild met het wapen. Op dien tijd droeg hij ook eenig goed te Lopik, op aan 't Kapittel van S. Marie (24).

Hij verkreeg den 21. Maart 1317 van den Graaf wederom te rug ten rechte leene, eenige goederen die van het Huis van Amstel heen kwamen; als het gericht, tienden, kerkgifte en verscheiden landerijen te Benskoop; het gericht en tienden van Polsbroek; het halve gericht en de halve visscherij van Opburen, welke goederen, wordt daar bijgevoegd, roerende waren van de Heerschap van Amstel. Bij die gelegenheid wordt Heer GYSBRECHT een *edel man*, *nobilis vir*, genoemd. Korte maanden daarna was hij borge met zijn' oudsten zoon, Heer ARNOUD, van WOUTER *van Mynden*. Met zijne vijf zonen, ARNOLD, OTTO, JAN, WILLEM en HERBEREN, wordt hij in een stuk van 1318 genoemd. In 1319 was hij mede borge van den Bisschop van Utrecht en van den Graaf van Holland, bij de onderwerping van hunne geschillen met REYNOLD, *zoon van den Graaf van Gelre* en

(24) *Arch. de stad Utrecht*, *Lade* 7. *Arch. van S. Jan*, *Lade P. No.* 11. *S. Marie Lib. Pil. p.* 121. *Arch. van den Dom*, *Lade* 53.

en de *Lyndens*, aan de uitspraak van den Heer van Beaumont en van den Graaf van Lode (25).

§. 6.

Het is bekend, dat van ouds de Heeren van Kuik zeer aanzienlijke goederen en leenmannen in het Sticht van Utrecht bezaten, daaronder was mede een gedeelte van Ysselstein begrepen, want OTTO, *Heer van Kuik*, beleende den 7. November 1319 den Heer van Ysselstein met de goederen die zijne ouders van de Heeren van Kuik ter leen hielden, namelijk van Opburen tot Snodelhoet aan de eene zijde des Ysels, en van 't Gein tot Fellenoirde aan de andere zijde; voorts met het hoog en laag gericht in den Ysel, putten en palen, visscherijen en weerden, en alle opkomsten aldaar, en met al wat tot eene Vrije Heerlijkheid behoort, als de Heeren van Kuyk het van 't Sticht ontvangen hebben, die het van 't Rijk houdt (26). De oorsprong van het hooge Rechtsgebied van Ysselstein is baarblijkelijk in dezen brief, en bevestigt de rechten van vrije Heerschappije. Echter die Heeren verzuimden ook niet hunne bezittingen elders te vergrooten. Korten tijd daarna, en wel den 28. Januarij 1326, verkocht de Heer van Kuik alle manschappen en leenen die hij had, of die men van hem hield in het Sticht van

(25) MIERIS II. *p.* 181, 189, 221.
(26) *Ibid.* II. 226.

van Utrecht en in de Heerſchappen van Amſtel en Woerden, aan den Graaf van Holland, en ingevolge van dit verdrag, is GYSBRECHT den 25. April 1327 door Graaf WILLEM verleid met al het goed, dat hij dus verre van den Heer van Kuik ter leen hield (27). Te voren waren het huis en eenige goederen rondom Ysſelſtein gelegen reeds Hollandſche leenen, thans werd de hooge Heerlijkheid mede daaronder gebragt.

§. 7.

Wij zullen hier eenige handelingen van GYSBRECHT laten volgen, die uit verſcheidene ſtukken getrokken zijn, en waarvan de aanhaling in 't bijzonder vervelende zou worden. In 1320 was hij borge van zijn' zoon Heer ARNOLD. In 1321 was hij huwlijks-vriend van HENDRIK *van Brederode*. In 1322 werd hij door den Graaf van Holland ſchadeloos geſteld, wegens verſchoten gelden tot het bedijken van de Nieuwervaart. In 1323, ſchoonvader zijnde van HENDRIK *van Montfoort*, zegelde hij met hem; en dat zelfde jaar zegelde hij ook met Heer SWEDER, *Heer van Abcoude*, en kort daarna, den dijkbrief van den Lekkerdijk met Bisſchop JOHAN. In 1325 ontving hij bevel van den Graaf van Holland naar Utrecht te gaan om den Bisſchop tot Raadsman te dienen; dát zelfde jaar

(27) MATTH. *Anal.* III. 616. MIERIS II. 425.

jaar deed hij nevens zijn' zoon, Heer ARNOLD, uitſpraak over het ſtapelrecht te Dordrecht. In 1328 was hij huwelijks-vriend van JAN *van Cuylenburg*, en hij zegelde ook met den Heer van Voorn. In 1329 bezegelde hij mede de huwlijkſche voorwaarden van WILLEM, zoon van den Graaf van Holland, en van JOHANNA *van Brabant*. In 1330 was hij zegsman tusſchen 't Sticht en Holland. In 1331 was hij borge van den Bisſchop van Utrecht. In 1333 gaf hij aan 't Kapittel van S. Marie de oude Hofſtede te Merloe, en in 1336 had hij verſchil over de voogdij der kinderen van Montfoort. Nogtans eene gebeurtenis moet naauwkeuriger verhaald worden. Een gevecht had plaats gehad tusſchen Heer HERBEREN *van Ysſelſtein*, Heer GYSBRECHTS jongſten zoon, en JAN *van den Zande*; beiden waren gedood, zulks veroorzaakte vijandſchap tusſchen de twee geſlachten. De uitſpraak werd van wederzijden aan REYCOUT *van Heeswijk*, Proost van S. Pieter, opgedragen, die den 31. October eene Zoene ſloot tusſchen den Heer van Ysſelſtein en zijne magen aan eene, en de magen van JOHAN *van den Zande* aan de andere zijde, waarbij bepaald werd: dat de laatſten een Altaar zouden ſtichten in de kerk van Ysſelſtein, waarvan de begeving zal ſtaan aan GYSBRECHT, zoon van HERBEREN, en na zijn' dood aan zijne erfgenamen uit het geſlacht van Ysſelſtein. Daarenboven moesten zij eene Rente van veertig grooten

Tournoiſen 's jaars, aan de Kerk van S. Marie te Utrecht bewijzen, om de gedachtenisſe van Heer HERBEREN te vieren (28).

§. 8.

De laatſte maal dat hij gemeld wordt was in 1341, wanneer hij met zijn' zoon, Heer OTTO, zegelde; in 1344 was hij overleden, dewijl zijn zoon ARNOUD toen als Heer van Ysſelſtein voorkomt. Zijne vrouw, als reeds gezegd is, was BERTA, of BERTRUDIS *van Heukelom*, dochter van OTTO *van Arkel;* haar moeder was uit het geſlacht van Hornes. Uit dit huwelijk zijn vijf zoons geſproten, waarvan de drie oudſten met hunnen vader in 1304, en alle vijf in 1318 gemeld worden. Wij zullen ARNOUD, OTTO en HERBEREN, die getrouwd zijn en kinderen nagelaten hebben, in het bijzonder behandelen onder §. 9, 14 en 17, terwijl de twee anderen Geestelijk waren. Heer JOHAN wordt met zijn' vader in 1304 en 1318 genoemd. Hij was in 1318 Domheer te Utrecht; hij ontving ook in 1319 ſchadelooshouding van JAN en DIRK *van Lynden*. Men vindt hem later als Kanonnik van S. Marie en Theſaurier van den Dom, en hij was des Bisſchops Borge in 1330 en 1333. Hij liet twee bastaarden na, OTTO en JAN, die in 1344 door den Graaf van Holland met eenige goe-

(28) *Copia mihi.*

goederen beleend werden; de eerste bezat in 1366 een huis te Utrecht, en liet een' zoon na, JOHAN genoemd, die in 1416 met land te Benskoop, heenkomende van zijne moeder, is verleid; welk land hij in 1417 aan EVERT *van der Berge* verkocht.

Heer WILLEM *van Ysselstein*, de vijfde zoon, wordt in den brief van 1304 niet genoemd, maar wel in 1318, en toen was hij Kanonnik ten Dom. In 1324 komt hij voor als Proost van S. Marie, welke waardigheid hij in 1328 niet meer bezat, maar hij was Scholaster te Utrecht in 1331, Kanonnik ten Dom en Proost van Odilienberg in 1337. In 1349 gaf hij goed te Bunnik aan JAN, Bisschop van Utrecht (29).

Behalve deze zoons, had Heer GYSBRECHT twee dochters, AGNES, getrouwd met HENDRIK *de Rover*, *Heer van Montfoort*, en CATHARINA, vrouw van DANIEL, *Heer van Goor*.

Ech-

(29) Wij vinden het overtollig de bewijzen, die wij zoo uit de gedrukte werken van Mieris, Matthaeus en anderen, als uit Archiven en handschriftelijke aanteekeningen getrokken hebben, stuk voor stuk onder aan de bladzijden op te geven: de Lezer zal ons wel op ons woord voor deze kleine omstandigheden willen gelooven; terwijl wij zullen voortgaan, onze bronnen, voor historische daadzaken en bewijzen van afstamming, naauwkeurig te melden.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Echter de geſlachtlijsten van Goor ſtellen deze laatſte een graad lager en dochter van Heer ARNOUD, het welk ook met de jaren beter overeenkomt; in 1378 was zij weduwe. Het huwelijk van AGNES ſchijnt niet tot genoegen der wederzijdſche magen geweest te zijn, dewijl HENDRIK *de Rover* zijnen vader dwingen moest, om hem een behoorlijk onderhoud te verſchaffen, doordien het huwelijk tegen zijn' zin geweest was; ook volgens de Hollandſche leenregisters, werd de Baljuw van Zuidholland in 1322 gelast, de handen te ſlaan aan de goederen van den Heer van Ysſelſtein, indien het huwelijk van zijne dochter met den zoon van ZWEDER, *Heer van Montfoort*, geen voortgang gewon. HENDRIK ſtierf in 1333, en zij overleefde hem nog lang als weduwe.

§. 9.

De oudſte zoon van Heer GYSBRECHT *van Ysſelſtein* was ARNOLD genoemd, als wij gezien hebben; hij wordt met zijn' vader in 1304 gemeld, en wij hebben te voren het geen wegens zijn huwelijk plaats had, reeds verhaald; toen was hij nog Knaap, maar hij moet kort daarna den Ridderſlag ontvangen hebben, want volgens de Hollandſche Leenregisters, gaf WILLEM, Graaf van Holland, zondag voor S. Jacob 1310, ten huwelijk aan zijne nicht MARIA, vrouw van Heer ARNOUD *van Ysſelſtein*, Ridder, zulk goed, als Heer HENDRIK

van

van Heremale toebehoorde, en haar man werd daarmede beleend. Insgelijks Ridder zijnde, was hij met zijn' vader getuige in 1312 van DIRK *van Herlaar*, Heer van Ameyde; en in 1313 werd hij met zijn vader door den Graaf verleid. In 1313 en 1314 vindt men hem meermalen getuige van den Bisschop; en nevens zijne vrouw ontving hij van denzelven in 1316 al het goed dat het Sticht aanbestorven was van EGGERT *van den Bosche*. Bisschop GUIDO stierf in 1317, en in den nacht van zijn overlijden bedacht hij zijn' schoonzoon nog, door hem het slot Goye in bewaring te geven. Dat zelfde jaar was ARNOLD met zijn vader borge van WOUTER *van Mynden*. In 1318 werd hij met zijn' vader en zijne broeders gemeld. Hij pachte in 1320 voor zijn leven, de gerichten van Kamerijk en Zegveld van 't Kapittel van S. Maria, en zijn vader was daarbij zijn borge. Ook weet men dat hij van zijnen vader vier honderd ponden 's jaars, uit de tienden van Benskoop ten huwelijk ontvangen had; waaraan hij den 16. April 1322 zijne vrouw MARIA togtte (30). In 1323 zegelde hij met zijn' zwager HENDRIK *van Montfoort*. In 1324 was hij borge van JOHAN *van Arkel*, en zegelde met het gewone wapen van Ysselstein, maar een *lambel* daarbij, welk wapen hij in 1330, met den Bisschop zegelende, nog gebruikte. In 1325 en

(30) MIERIS II. 279.

en volgende jaren komt hij vaak voor als Raad van den Bisschop, ook als zijn borge en Leengetuige. Dat jaar deed hij mede uitspraak over het stapelrecht van Dordrecht. In 1328 ontving hij in pandschap van den Bisschop, het huis Stoutenburg en eenige Schoutambten, waaraan hij nogtans in 't jaar 1340 gelost werd. Insgelijks ontving hij in 1330 het Schoutambt van Amersfoort en van den Eem. Zijn huwelijksverdrag en de opvolging zijner dochteren, bij gebrek van zonen, werd door den Graaf in 1330 bevestigd (31). Nevens zijn' vader had hij verschil in 1336, over de voogdij der kinderen van Montfoort. In 1341 was hij borge van den Heer van Asperen. Kort daarop is zijn vader gestorven, en hij heeft de Heerschappij van Ysselstein geërfd.

§. 10.

ARNOUD, voor het eerst Heer van Ysselstein genoemd, en zijne vrouw MARIA, bij toestemming van hunne dochter GUYOTTE en van haren man JAN, *Heer van Egmond*, vergunde den 1. September 1344 aan het Domkapittel, een brug over een watergang te Achtersloot te leggen: Aan dezen brief zijn alle zegels gaaf. Dat van ARNOUD is een schild met Ysselstein ten vollen; dat van MARIA is insgelijks Ysselstein, en rondom vier kleine ronde schil-

(31) MIERIS II. 497.

ſchilden, op ieder van welke een leeuw ſtaat. GUYOTTE voert *parti* Egmond en Ysſelſtein (32). Dat zelfde jaar bevestigde hij met zijne vrouw aan het Domkapittel, den brief die het zelve van zijnen grootvader, Heer ARNOLD *van Ysſelſtein*, aangaande eene dijkſchouw had.

In 1344 ſtond hij ook over de *contumacieele ſententie* tegen Dordrecht, en het volgende jaar diende hij Holland tegen het Sticht (33). Niet vroeger als den 11. Meij 1346 werd hij door Keizerin MARGRIET, als Gravin van Holland, verleid met het hoog en lage gericht, met de Borch en de ſtad van Ysſelſtein, en met al het goed dat zijn grootvader Heer ARNOUD *van Amſtel* gehouden had; voorts met het gericht en tienden van Benskoop, van Polsbroek ten noorden van 't dorp, met het halve gericht en halve visſcherije van Opburen; met het hooge en lage gericht aan de eene zijde van den Ysſel, van Opburen tot Snodelhoek, en aan de andere zijde van den Ysſel, van den ouden Geyn neder tot Fellenöort; laatſtelijk met putten, palen, visſcherij en waerden, en alle opkomſten te water en te lande, vallende binnen dezelve palen. Tot vermeerdering van die beleening, vergunde dezelve Keizerin, den 26. Augustus daaraan

(32) *Arch. van 't Dom Kap. Lade* 41. MIRRIS II. 684.

(33) KEMP *l. c. p.* 70.

aan volgende, dat alle goederen, die ARNOUD en zijne gemalinne van haar hielden, niet zouden verſterven, zoo lange 'er wettige geboorte van hun lijf is (34). Het ſchijnt dat ARNOLD, zich met de Hollandſche beleening niet genoeg verzekerd hield, en dat de oude rechten van 't Sticht hem niet verjaard voorkwamen; ten minſte den 1. September van dat zelfde jaar verwierf hij van Bisſchop JAN *van Arkel* twee brieven; bij den eenen werd hij beleend met de Borch en poorte van Ysſelſtein. Voorts met alle goederen die hij plag te houden van den Heer van Kuyk, in dezelfde rechten als de Heeren van Kuyk die van het Sticht hielden, eer hij de manſchap daarvan, aan de Graaflijkheid van Holland verkocht had. Eindelijk met de gerichten en goederen van Benskoop en van Polsbroek, in alle de rechten, als ARNOUDS voorouders die van het Sticht hadden gehouden, bevorens die aan Holland kwamen na den dood van Bisſchop GUY. Alles nogtans voor zoo verre de Bisſchop die goederen wederom zal konnen verkrijgen. Bij den tweeden brief vergunde de Bisſchop aan Heer ARNOLD voor zijn leven, het gericht hoog en laag binnen het Kerspel van Ysſelſtein, dat geen Kuiks leen was, om alle de voordeelen daarvan te genieten, zonder eenige rekening te doen. ARNOLD moest deze gunſte erkennen, door de verpligting die hij op

(34) *Holl. Leen-Regist. tot Ysſelſtein.*

op zich nam, het huwelijk van des Bisschops broeder, Heer ROBRECHT *van Arkel* met ALEYD, *Erfdochter van Asperen*, te bevorderen. Zelfs hij moest beloven van de twee bovenstaande brieven geen gebruik te zullen maken, indien deze echt mogt achter blijven, zullende dan deze brieven vernietigd zijn. Heer OTTO, ALEYDS vader, was in 1345 tegen de Friezen gesneuveld, en hare moeder was ook eene bastaard-dochter van Bisschop GUIDO *van Henegouwen*, dus ARNOLD haar oom en waarschijnlijk haar voogd zijnde, zal hare hand, als een middel om zich vrienden te verwerven, gebruikt hebben (35). Hij zocht zijn voordeel van de oneenigheden tusschen het Sticht en Holland te trekken, want in 't begin van December verwierf hij van Hertog WILLEM *van Beijeren* de oorlof, de ballingen uit Utrecht te Ysselstein tot burgers te mogen aannemen.

§. 11.

Zijne dochter en schoonzoon beloofden hem in 1346, na zijnen dood alle zijne schulden en beloften te zullen betalen en kwijten. In 1347 ontving hij eene belofte van Hertog WILLEM, door hem schadeloos te zullen worden gehouden, wegens eene Leisting te Heukelom, op maning van Heer HENDRIK

(35) MATTH. *de Nob. ad Lectorem na p. 768.*

DRIK *van Malsen*, Ridder, en kort daarop verbond zich die Hertog hem in alles te zullen beschermen, en geen vrede met het Sticht te zullen ingaan zonder hem daarmede in te begrijpen. Ook vernieuwde hij de pacht der tienden van Opburen, Eiteren en Maarne, met het Kapittel van S. Marie. Getuige van Keizerin MARGRIET in 1348 zijnde, wordt hij door haar *onzen zwager* genoemd; hij was ook bondgenoot van Holland tegen het Sticht. Hij ontving in 1350 honderd schilden 's jaars van zijnen zwager JAN, *Graaf van Blois*, en werd zijn leenman daar voor.

Hoewel ARNOLD tot de Stichtsche Edelen eigenlijk gerekend werd, had hij zich echter met Hertog WILLEM en de Kabbeljaauws-gezinden in Holland verbonden, en in alles verzettede hij zich tegen den Bisschop van Utrecht: hiervan was het gevolg, dat hij door denzelven in zijn slot Ysselstein belegerd werd, en dat, na eene verdediging van vijf weken, hij zich genoodzaakt zag, de poorten te openen, en getrouwheid aan den Bisschop te zweren: maar hij verbrak spoedig zijn woord.

Hij werd door Hertog WILLEM in 1354 beloond, die hem met Aarlanderveen en Oudshoorn beleende, en hem *zwager* noemde. Insgelijks verkreeg hij goederen in Noordbeveland. Ook vergunde hem de Hertog, boven de vernieuwing zijner leenbrieven, dat hij veertig grooten daags voor zijn' mondkost genieten zou, wanneer hij bij hem of in zij-

zijnen dienst mogt zijn. Met den eertitel van Vrijheer of Bannerheer, *Baro*, verſierd, wordt hij toen als Raad van Hertog WILLEM gemeld. Ook was hem de Wijnroede te Dordrecht aanbeſtorven, maar hij gaf die over aan JAN *van Nordelois* in 1356, na wiens dood dezelve aan de ſtad moest wederkeeren.

§. 12.

De oorlog tusſchen 't Sticht en Holland op nieuws in 1355 ontſtoken zijnde, bleef ARNOLD den Hertog getrouw, waarover Bisſchop JAN dusdanig verbitterd was, dat hij hem in den zoen, het volgende jaar geſloten, niet wilde begrepen hebben; 't welk echter moet bijgelegd zijn geworden, dewijl hij kort daarna door den Hertog naar Utrecht gezonden werd, om geld van de ſtad te ontvangen. Zijn aanzien was zoo groot, dat, in 1358, hij nevens Heer JAN *van Drongelen* en de ſtad Dordrecht gemagtigd werd tot 's lands regering, gedurende de afwezendheid van Hertog ALBRECHT. Zijn ouderdom en lange ondervinding van zaken, moeten een groot vertrouwen in hem hebben doen ſtellen, want veelmaal werd hij tot zegsman van verſchillen verkoren, als in 1359 tusſchen EDUARD, broeder van den Hertog van Gelre, en Hertog ALBRECHT; tusſchen Hertog ALBRECHT en JAN, *Heer van Arkel;* tusſchen den Heer van Arkel en JAN, *Heer van Polanen en van de Leck.* Hij

verzuimde ook niet voor het welwezen zijner ziel te zorgen, want in 1359 ſtichtte hij zes Vicarijen in de Kerk van Ysſelſtein, om aanhoudend voor hem te bidden, en het volgende jaar gaf hij eenige goederen aan die Kerk, het welk door Bisſchop JAN bevestigd werd, die hem Bannerheer en Bloedverwant, *Baro et conſanguineus noſter*, noemt. Ook in 1360 zegelde hij met MARGRIET, *Vrouw van Heemskerk*.

In 1362 gaf hij den eigendom van eenige goederen te Benskoop, die BERTOUT *Nachtegaal* en zijn zoon GYSBERT ter leen gehad hadden, aan het Domkapittel; hij gebruikte een Ridderlijk zegel bij het bezegelen van dien brief, het eenigſte dat wij van hem gevonden hebben. Kort daarna pachtte hij een huis te Utrecht van 't Kapittel van S. Jan, en hij werd in den brief *oom* genoemd van ZWEDER, *Borchgraaf van Montfoort*, en van Heer GYSBRECHT *van Ysſelſtein*, Ridder, die met hem zegelden. Dit is de laatſte maal dat men hem gemeld vindt, en hij is kort daarna geſtorven, dewijl zijn ſchoonzoon en dochter in 1363 als Heer en Vrouw van Ysſelſtein in brieven voorkomen. Hij moet den ouderdom van over de zeventig jaren bereikt hebben, indien men overweegt dat hij in 1308 reeds getrouwd was, en in 1310 de Ridderlijke waardigheid ontvangen had.

§. 13.

§. 13.

Bij zijne vrouw MARIA, bastaard-dochter van GUY *van Henegouwen*, Bisschop van Utrecht, liet hij waarschijnlijk twee dochters na, GUYOTTE en CATHARINA. De laatste wordt ook zijne zuster gesteld, als boven gezegd is; zij was Vrouw van Mierlo, en trouwde met DANIEL, *Heer van Goor*. Wij vermoeden dat zij hier moet geplaatst worden. GUYOTTE trouwde met Heer JAN, *Heer van Egmond*, en ingevolge de verdragen en de Grafelijke vergunningen, erfde zij de Heerschap van Ysselstein en alle ouderlijke goederen. Zij is in 1330 getrouwd, en in 1331 werd zij door haren man in vele goederen getogt. Na haar vaders dood ontving zij in 1363 de tienden van Opburen, Eyteren en Maarne in pacht van 't Kapittel van S. Marie, maar het duurde tot 1366 eer zij en haar gemaal door den Graaf van Holland met de goederen van Ysselstein beleend werden. De Heer van Egmond stierf den 27. December 1369, en men weet niet hoe lang zij daarna nog geleefd hebbe. Zeker was zij in 1377 overleden, dewijl haar zoon, de Heer van Egmond, toen ook Heer van Ysselstein genoemd wordt.

De Heerschap van Ysselstein is lang in het huis van Egmond gebleven.

Bij de deeling tusschen ARNOUD, *Hertog van Gelre*, en zijn' broeder WILLEM, is het, nevens

alle de goederen van Egmond, aan den laatsten gekomen. Eene zijner nakomelingen, ANNA *van Egmond*, Gravin van Buren en Leerdam en Vrouw van Ysselstein, trouwde in 1551 met WILLEM, *Graaf van Nassau*, Prins van Orange, en bragt hem alle hare goederen. De Prinsen van Orange hebben dezelve erfelijk bezeten, tot dat na doode van Koning WILLEM, bij deeling met den Koning van Pruissen, de Prinsen van Nassau-Dietz, volgens erfrecht, daarvan eigenaars zijn geworden. Ysselstein is de rechtmatige bezitting van dat doorluchtig huis gebleven tot dat . . . . . Hier verkiezen wij de veder neder te leggen, en alleen eenige algemeene aanmerkingen over Ysselstein te maken.

Uit het hier voren gezegde is gebleken, dat eigenlijk dit land uit verscheidene gedeelten is te zamengesteld, waaruit een Heerschap gevormd is. Het hoog gericht was een leen der Heeren van Kuik, die hetzelve van het Sticht hielden. Andere gerichten waren Stichtsche leenen, andere gehoorden onder de manschap van Amstel. Sommige goederen hadden de Heeren van Ysselstein van de Kapittelen van den Dom en S. Marie in pacht ontvangen. Laatstelijk werd alles aan Holland leenroerig, die door overmagt en verdragen aan die Leenheerschap is gekomen. Echter bleef dit land onafhankelijk op zich zelven, en de Heer genoot de eigenlijke Territoriale Hoogheid, hoewel Holland meer dan eens getracht heeft, hem in de Provintiale lasten te doen dra-

dragen, het welk mislukte. Alleen, volgens een overeenkomst van den 5. October 1585 met den Raad van Staten gesloten, bragt Ysselstein drie duizend gulden 's jaars, bij vorm van afkoop, aan de kas der Unie. Over den staat dezer Heerlijkheid kan men nazien het gene wij elders van Buren, Cuilenburg en Vianen gezegd hebben, en zulks op Ysselstein toepassen (36).

§. 14.

Hoewel ARNOUD, *Heer van Ysselstein*, zonder zoons, dan alleen een bastaard, DIRK, die in 1361 Kapellaan in den Haag was, overleden is, moet men echter het geslacht van Ysselstein niet als uitgestorven beschouwen, dewijl hij nog twee broeders had die getrouwd zijn en kinderen nagelaten hebben. *Zie* §. 8. OTTO *van Ysselstein* werd met zijn' vader en zijne broeders in 1304 en 1318 gemeld; Heer GYSBRECHTS zoon genoemd, werd hij door den Graaf van Holland den 31. December 1315 met het huis te Ysselstein en andere goederen verleid, na zijns vaders dood, en indien zijn broeder, Heer ARNOLD, zonder wettige kinderen mogt komen te overlijden. Voor deze gunst beloofde hij den Graaf tegen een ieder te zullen dienen, of hem het huis weder te geven. Dewijl hij nog geen zegel had, hebben de Bisschop van Utrecht en

(36) *Onze Oordeelk. Inleid. T.* III. *p.* 239.

en zijn vader voor hem gezegeld (37). In 1323 zegelde hij met zijn' zwager HENDRIK *van Montfoort*. In 1330 werd hij met goederen te Heykoop, te Juthpaas en te Maarsen door den Graaf van Holland beleend. In 1333 was hij getuige van den Bisschop bij het verleenen der stads rechten aan Grafhorst.

Kort daarna moet hij de Ridderlijke waardigheid erlangd hebben, want Heer en Ridder betiteld, werd hij 1337 door Holland met landerijen te Benskoop verleid. Hij verklaarde in 1341 dat hij met zijne kinderen GYSBRECHT, BAARTE, AGNES en KERSTINE, die hij had bij Vrouw BAARTE, zijn wijf, voor het gericht van zijn Heer Vader te Benskoop enz. Hij bezegelde dien brief, en zijn vader Heer GYSBRECHT, *Heer van Ysselstein*, zegelde met hem (38). Hij zelf zegelde met zijn' broeder Heer ARNOLD, en gebruikte het volle wapen, zonder *brisure*.

Zijne eerste vrouw overleden zijnde was hij met de Erfdochter van Beverweerd hertrouwd, en toen beloofde hij in 1345 aan den Bisschop, hem wegens schuldbrieven van Bisschop JAN *van Diest* niet te zullen manen, en hem uit het huis Beverweerd, dat zijn wijf van MACHTELD, *Vrouw van Beverweerd*, van 't Sticht ter leen hield, te zullen dienen.

(37) MIERIS II. 163.
(38) MATTH. *de J. Gl. p.* 431.

nen (39). De Hertog van Gelre verklaarde in 1346 hem, ingevolge het verdrag met 't Sticht, twee duizend ponden ſchuldig te zijn. In 1347 was hij borge van zijn' broeder ARNOLD. Hij werd door den Bisſchop in 1351 genoodzaakt hem Beverweerd tot een open huis te maken, en zelfs het volgende jaar nam de Bisſchop het zelve in, en vestigde aldaar zijn verblijf. OTTO ſtierf kort daarna, want zijne vrouw was in 1354 hertrouwd.

§. 15.

Wij hebben reeds gezegd, dat hij tweemaal is getrouwd geweest. Zijne eerſte vrouw was BAARTE *Grauwert* PIETERS dochter, weduwe van GYSBRECHT, *Heer van Ruwiel*, bij dewelke hij de vier bovengenoemde kinderen verwekte, GYSBRECHT, die volgt, BAARTE getrouwd met Heer JAN *van Egmond*, Ridder, door wien zij in 1360 getogtigd is. AGNES, geestelijk in S. Servaas te Utrecht, en KERSTINE, vrouw van Heer WILLEM *van Tuyll*, Ridder. Zij ontving afgoeding en medegave van haar' broeder in 1361, en toen werd zij met goederen te Benskoop beleend. Zij, weduwe zijnde, genoemd dochter van Heer OTTO *van Ysselſtein*, en weduwe van Heer WILLEM *van Tuyll*, droeg op alle de goederen haar van haren broeder GYSBRECHT aanbeſtorven, aan den zoon van hare zus-

(39) MIERIS II. 698.

zuster BERTA, Heer ALBRECHT *van Egmond*. Zij leefde nog in 1407, maar ſtierf kinderloos.

De tweede vrouw van OTTO was MACHTELD *van Zuilen*, Vrouw van Beverweerd, die in 1354 met Heer ZWEDER *van Vianen*, Ridder, hertrouwde. Dewijl hare kinderen, uit dat huwelijk verwekt, Beverweerd erfden, heeft zij zeker geene kinderen bij Heer OTTO ter wereld gebragt.

§. 16.

GYSBRECHT *van Yſſelſtein*, Heer OTTO's zoon, was nog zeer jong toen hij door zijnen vader in een brief van 1341 genoemd werd. In 1359 is hij met goed te Benskoop beleend; en de eerſte der Knapen ſtaande, zegelde hij in 1360 met Bisſchop JAN, en gebruikte toen en vervolgens het volle wapen zonder *briſure*. In 1361 deed hij afgoeding met zijne zuster, Vrouw van Heer WILLEM *van Tuyll*. Heer OTTO's zoon genoemd, was hij leengetuige van den Bisſchop in 1363. Hij erfde het Huis Ruwiel van zijnen halven broeder, Heer GYSBRECHT *van Ruwiel*, en werd in 1371 door Holland daarmede verleid, ook wordt hij broeder genoemd van GEERTRUID *van Ruwiel*, die geestelijk was. In 1384 zegelde hij met ELIAS *van Woudenberg*, en komt nog voor in brieven van 1385. In 1397 was hij overleden, want toen rees een verſchil tusſchen den Heer van Egmond en Heer HERBEREN *van Yſſelſtein*, Ridder, over

de

de Momboirſchap van zijnen minderjarigen zoon GYSBRECHT. Men weet niet wie zijne vrouw is geweest.

Uit de bovengemelde opdragt van de weduwe van Tuyll, der goederen, die zij van haren broeder GYSBRECHT geërfd had, in 1399 gedaan, zou men kunnen beſluiten, dat de jonge GYSBRECHT toen ook reeds overleden was; men vindt echter in het Friesch Charterboek dat GYSBRECHT *van Ysselſtein* GYSBRECHT'S zoon tegen de Friezen moest dienen, en in de Hollandſche Leenregisters, dat hij in 1410 met goederen te Hermelen beleend werd. Hoe het zij, hij ſtierf zeker jong en kinderloos.

§. 17.

Nu keeren wij te rug tot den jongſten broeder van Heer ARNOLD, te weten tot Heer HERBEREN *van Ysselſtein*, Ridder. Hoewel in den brief van 1304 geen gewag van hem geſchied, wordt hij evenwel met zijnen vader in 1318 en 1330 genoemd. Men weet alleen van hem, dat hij Heer van den Bosſche, een goed bij Uitermeer en Muiden gelegen, was; 't welk men vermeent hem ten huwelijk te zijn aangekomen. Zijne vrouw was ELISABETH genoemd, maar haar geſlacht wordt verſcheidenlijk opgegeven: Bosſche, Heukelom en Beesde. Hij was Ridder, en wij hebben reeds hier boven aangeteekend, dat hij in een gevecht door JOHAN *van*

den

den Zande gedood is, en dat tot zoening daarvan eene Vicarij in de Kerk van Ysselstein gesticht werd, waarvan de begeving aan zijnen zoon GYSBRECHT zou toebehooren.

Behalve deze zoon, zijn nog drie dochters van hem bekend, BERTA, getrouwd met HERMAN *van Lockhorst*; AGNES, vrouw van Heer DIRK *van Houweninghe*, Ridder, en MECHTILD, geestelijk van Mariendaal te Utrecht. Zij wordt in het Doodboek genoemd MECHTILD *van den Bossche*, zuster van Heer GYSBRECHT *van Ysselstein*, en dochter van HERBEREN.

§. 18.

Heer GYSBRECHT *van Ysselstein*, Heer van den Bossche, Ridder, wordt veeltijds enkel *van den Bossche* genoemd. In 1355 hield hij de zijde van zijnen oom Heer ARNOLD tegen den Bisschop, en veroverde de sterke toren van Oudengein, dien hij ten gronde toe liet omverwerpen. In 1358 was hij Baljuw van Amstelland en Waterland, en hij vergunde in 1360 eene waterleiding aan die van Amstelland. In 1362 zegelde hij met zijn' oom Heer ARNOLD, *Heer van Ysselstein*, en hij was borge van den Heer van Egmond in 1363. Hij werd in 1383 en 1389 met de sluizen aan den Uitermeer en met goederen te Maarsen verleid. In 1397 was hij overleden, want toen ontving zijn zoon de beleening. Zijne vrouw was JOHANNA, dochter van Heer

GER-

GERRIT *van Heemstede*. Zij had in 1363 van haren vader een rente te Hazaerswoude bekomen, waarmede zij beleend werd, en genoemd de vrouw van Heer GYSBRECHT *van den Bosche*. Dat GYSBRECHT *van Ysselstein* en GYSBRECHT *van den Bosche* dezelfde persoon is, blijkt daaruit, dat HERBEREN, JAN en WALRAVEN *van Ysselstein*, dan eens zoons van Heer GYSBRECHT *van den Bosche*, als in 1393, en dan eens zoons van Heer GYSBRECHT *van Ysselstein*, als bij de beleeningen van 1397, genoemd worden.

Behalve deze drie voornoemde zoons, die met zekerheid bekend zijn, wordt door sommigen daar nog bijgevoegd GERRIT *van Ysselstein*, wiens dochter ALEYD in Gelderland met CHRISTIAAN *van Voorst* getrouwd is. Ook waren 'er twee dochters, HENRICA, met Heer PHILIP *van Spangen* getrouwd, die in 1424 stierf, en MECHTILD, Abdisse van S. Servaas te Utrecht, van wien men brieven van 1400 en 1406 bezit; zij stierf in 1409.

§. 19.

Deze gezamenlijke broeders, HERBEREN, JAN en WALRAVEN, bekwamen in 1389 remissie van Hertog ALBRECHT, wegens den dood van TIEDEMAN *Ghiesen zoon*; en in 1393 ontvingen zij geleide van denzelven, en werden genoemd, kinderen van Heer GYSBRECHT *van den Bosche*. Wij zul-

zullen HERBEREN in 't vervolg nader behandelen, en hier alleen de twee jongsten, JAN en WALRAVEN.

JAN was geen Ridder, hij gaf in 1400 goed aan zijn' zwager DIRK *Ysbrants van Alkemade*. Nevens zijn' broeder Heer HERBEREN moest hij met twee mannen in 1405 Holland tegen den Heer van Arkel dienen. Insgelijks in 1407 met twee mannen voor Woudrichem verschijnen. In 1411 kocht hij een schors in Zeeland, en in 1412 van JAN *van Beyeren*, Heer van Voorn, het Ambacht van Bommenede. Met HELMICH *van Doornick* verkreeg hij in 1412 een schors, genoemd Nattirs, van den Graaf. Hij was Raad van Holland in 1421, en in 1422 was hij borge van Heer JAN *van Arkel*, met wien hij zegelde. Bij zijne vrouw SOPHIA, dochter van KERSTAND *van Alkemade* liet hij eenen zoon na, die in 1416 Schout van Ysselstein geworden is, en na zijns vaders dood met Bommenede in 1433 beleend werd. Hij stierf kinderloos in 1436.

Heer WALRAVEN *van Ysselstein*, Ridder, was de jongste broeder. Bevelhebber te Staveren zijnde kocht hij een huis te Haarlem in 1407. Hij werd Schout van Hoorn in 1408. Hij was kinderloos overleden in 1412, en in 1414 bekwam zijne weduwe, ELISABETH *van Woestwijk*, een bewijs van Hertog WILLEM. Echter hij liet drie bastardkinders na, WILLEM, JAKOB en JOHANNA,

aan

aan wien hunne ooms, HERBEREN en JAN, oorlof van den Hertog in 1412 ontvingen, zoo veel van hun vaders goed te geven als zij mogten goedvinden.

§. 20.

Heer HERBEREN *van Ysselstein*, Ridder, Heer van den Bosſche, was de oudſte zoon. In 1397 werd hij, als zijn vader Heer GYSBRECHT *van Ysselſtein*, door Hertog ALBRECHT beleend, en kort daarop ontving hij geleide van denzelven. In 1398 werd hij opöntboden om met tien mannen tegen de Friezen te dienen. Na zijne moeders dood in 1400 ontving hij de beleening van de voornoemde rente te Hazaerswoude, het welk in 1405 hernieuwd werd. Nevens zijn' broeder JAN, moest hij in 1405, met zes mannen tegen den Heer van Arkel, in het beleg van Hagenſtein verſchijnen; insgelijks met vier mannen voor Woudrichem in 1407. Hij werd in 1405 met goed te Heemſtede verleid, dat hij in 1410 vrijdde. In 1409 beloofde hij aan den Hertog geld voor de Klerken in den Haag te zullen leveren. Hij werd in 1411 tot Baljuw van Medenblik aangeſteld. Hij, met de weduwe van zijn' broeder, Heer WALRAVEN, ontvingen in 1414 een bewijs van Hertog WILLEM. Hij, met vele andere Edelen, beloofde in 1416 Vrouw JACOBA *van Beyeren*, na haar vaders dood als Gravinne van Holland te zullen erkennen. Hij was in 1419 op een dagvaart te Woudri-

drichem, en, Heer van Uitermeer zijnde, verzettede hij zich tegen den Hertog van Bourgondien, waarom zijne goederen in 1426 werden verbeurd verklaard. Hij was in 1432 overleden.

Bij zijne vrouw, die eene dochter was van Heer FLORIS, *Heer van Haemstede*, liet hij verscheidene kinderen na. GYSBRECHT, AREND en VRANK, die na elkanderen volgen zullen. JOHANNA, getrouwd met AMELIS, *Heer van Mynden*; zij werd door haren broeder GYSBRECHT in 1434 met eene rente beleend. AGNES, vrouw van GYSBERT *van Vianen*, Heer van Ryfenburg; en CORNELIA, Geestelijk te Leeuwenhorst.

§. 21.

GYSBRECHT was de oudfte zoon; hij nam in 1415 eenige tienden in pacht van 't Kapittel van S. Marie, en na zijn vaders dood, werd hij met Bosfche, met goed te Maarsfen en met de rente te Hazaerswoude in 1432 verleid, welke laatfte bezitting hij aan zijne zuster JOHANNA in 1434 opdroeg. Hij werd weder in 1439 beleend. Wij weten niet wanneer hij geftorven is. Hij was met ADRIANA, dochter van Heer GYSBRECHT *van Zwieten*, getrouwd. Na zijnen dood kwamen Bosfche en zijne overige goederen aan zijn' zoon ANTON, die, kinderloos overleden zijnde, tot erfgenaam zijne zuster MARGRIET had, waardoor Bosfche en

Ui-

Uitermeer aan haren man, Heer AREND *van Duivenvoorde*, Ridder, gekomen zijn.

§. 22.

AREND, de tweede zoon, was in 1459, 1460, 1462, 1465 Raad en Maarschalk van Bisschop DAVID *van Bourgondien;* bij zijne vrouw, uit het geslacht van Zuilen, die hem Werdenstein ten huwelijk bragt, liet hij een' zoon CORNELIS na, die als Leengetuige van den Bisschop in 1510 voorkomt, en Weerdenstein in 1516 aan ROELOF *Grauwert* verkocht. Zijne Quartieren worden dusdanig gesteld:

Ysselstein.	Zuylen.
Haemstede.	Bouckhout.
Heemstede.	Valkendael.
Borselen.	Pallaes.

Zijne vrouw was MARGRIET, dochter van DIRK *Oem van Wyngaarden*, en zijne kinderen waren 1. ARENT, die in 1526 geboren, in 1602 te Utrecht, de laatste mansstam van dit aanzienlijk geslacht, overleden is. Hij liet geene kinderen na bij zijne vrouw MARIA, dochter van HUBERT *van Vliet*, Heer tot Bergambacht en Hoenkoop. Zij stierf in 1607. 2. ADRIANA, getrouwd met JAN *Bolle*. 3. ALEID, getrouwd met PAULUS *van Eisteren*.

§. 23.

VRANK was de jongste zoon; hij bekleedde eene plaats in de Schepensbank van Utrecht in 1455, en hij was in 1472 dood. Zijne vrouw is geweest ALEYD, dochter van HUBERT *van Sondenbalch*, die als weduwe in de huwelijksche voorwaarden van hare dochter HADEWIG, wanneer die in 1472 met ADRIAAN *Freys van Cuynre* trouwde, gemeld wordt. Hun zoon HERBEREN *van Tsselstein*, was Leengetuige in 1481 zoo wel van den Bisschop als van Heer JACOB *van Zuilen van Nyeveld*, Ridder. Hij was ook Momboir en Hulder van zijn' neef Heer GERRIT *Sondenbalch*, Kanonnik te Utrecht in 1486. Wij hebben niet kunnen vernemen of hij getrouwd zij geweest, maar wij twijfelen zeer daaraan.

§. 24.

Dit zijn alle de personen van het geslacht van Ysselstein, die wij in orde hebben kunnen rangschikken; sommige anderen zijn ons bij name alleen bekend, als: HENDRIK *van Tsselstein* HENDRIKS zoon, die in 1419 geleide van Hertog JAN *van Beyeren* ontving; ALBERT *van Tsselstein*, die uit wederwraak in 1420 te Utrecht onthoofd werd, dewijl het zelfde lot aan eenige Utrechtsche Knapen te Leyden te beurt was gevallen; Heer YSBRANT *van Tsselstein*, in 1422 Vicaris te Ryswyk. Waarschijn-

ſchijnlijk zijn zij niet uit den echten ſtam geſproten.

Vooral moet men zich hoeden, dit huis van Ysſelſtein, uit de Heeren van Amſtel geſproten, met een ander geſlacht, dat ook den naam van Ysſelſtein voert, te vermengen. Dit laatſte had zijn' oorſprong uit bastaardije van de Graven van Egmond, Heeren van Ysſelſtein; tot het zelve gehoorde CHRISTOFFEL *van Ysſelſtein*, Overſte in Staten dienst, en een der verbondene Edelen (40), zoo als ook verſcheidene zijner nakomelingen.

(40) TE WATER *Hist. van 't Ver. der Ed. T.* III. *p.* 400. *Tom.* IV. *p.* 459.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf